

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЕКТНО-ХУДОЖНЬОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Стаття розкриває зміст та структуру професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до організації проектно-художньої творчості учнів основної школи, враховуючи специфіку діяльності педагога щодо організації, керівництва, контролю та координації означеного виду творчості.

Ключові слова: *творчість, художнє проектування, проектно-художня творчість, підготовка майбутніх учителів трудового навчання, підготовка до проектно-художньої творчості, учні основної школи.*

Пріоритетним напрямком державної освітньої політики України є створення умов для творчого розвитку та вільної самореалізації кожного громадянина нашої держави. Значний потенціал щодо реалізації цього завдання закладено у проектно-художній творчості, яка інтегрує у собі художню й технічну складові і сприяє освоєнню дійсності на засадах поєднання доцільності, гармонії та краси. Залучення до неї учнів основної школи відкриває значні можливості для вдосконалення їхніх творчих здібностей, проектно-технологічних і художньо-творчих умінь, естетичних смаків тощо.

Метою впровадження Державного стандарту до змісту освітньої галузі „Технологія” є забезпечення ефективності творчого розвитку особистості учнів у трудовій діяльності шляхом широкого залучення їх до цілісного процесу проектування виробів та послуг, від їх творчого задуму – до втілення його у високохудожній формі.

Провідна роль у реалізації педагогічних можливостей, закладених у проектно-художній творчості належить вчителю трудового навчання, який має виступати організатором, керівником і фасилітатором її здійснення. У зв'язку з цим важливим аспектом професійної підготовки студентів технологічних факультетів вищих педагогічних навчальних закладів є формування у них готовності до організації процесу проектно-художньої творчості учнів основної школи.

Важливим науковим підґрунтям розв'язання означеної проблеми являються дослідження з філософії творчості (Г.С. Батищев, М.О. Бердяєв, І.А. Зязюн, М.С. Каган, К.М. Кантор, П.Ф. Кравчук,

В.Г. Кремень, Б.В. Новиков, Г.С. Сковорода, О.Г. Спіркін, І.Я. Франко, А.Т. Шумилін та інші); *художньої творчості* (В.Р. Аронов, Є.С. Громов, Л.Н. Каган, М.С. Каган, Л.І. Новикова, С.С. Гольдентріхт та інші); *психології творчості* (Л.С. Виготський, Н.С. Лейтес, О.І. Кульчицька, А. Маслоу, В.О. Моляко, К.К. Платонов, Я.О. Пономарьов, В.В. Рибалка, К. Роджерс, Н. Роджерс, С.Л. Рубінштейн та інші); *педагогіки творчості та теорії педагогічної майстерності* (В.І. Андреев, І. А. Зязюн, В.А. Кан-Калик, О.Н. Лук, О.М. Отич, С.О. Сисоєва, В.С. Шубинський та інші), *наукові розробки видатних педагогів минулого й сучасності*: О.В. Духновича, Я.А. Коменського, А.С. Макаренка, Ж.Ж. Руссо, Й.Г. Песталоцці, Л.М. Толстого, К.Д. Ушинського, Г.С. Сковороди, В.О. Сухомлинського; Ш.О. Амонашвілі, В.А. Андреева, І.П. Волкова та інших.

Науковий аналіз робіт цих та інших авторів свідчить, що попри значну увагу вчених до різних аспектів проектно-художньої творчості та дослідження її навчально-виховних можливостей, до цього часу залишається недостатньо розробленою проблема підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до організації цієї діяльності в основній школі.

Мета нашої статті полягає у висвітленні змісту та структури підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до проектно-художньої творчості учнів основної школи.

У вирішенні цього завдання ми виходили з того, що підготовка у вищих навчальних закладах спеціалістів різних рівнів кваліфікації для трудової діяльності в одній із галузей народного господарства, науки, культури є невід'ємна складова частина єдиної системи народної освіти, інакше кажучи є професійна освіта, зміст якої полягає у поглибленому ознайомленні з науковими основами і технологією обраного виду праці, прищеплення спеціальних практичних навичок і вмінь; формування психологічних і моральних якостей особистості, важливих для роботи у певній сфері людської діяльності [2]. Тобто, зміст професійної освіти визначається певним обсягом і характером наукових знань, практичних умінь і навичок, а також світоглядних і морально-етичних ідей, якими має оволодіти студент у процесі навчання [1].

Професійну підготовку вчителя вчені [4] розглядають у двох аспектах: 1) як певну якість особистості, а саме – здатність до виконання своїх професійних функцій; 2) як процес формування особистості педагога.

Підготовку майбутнього вчителя трудового навчання до організації проектно-художньої творчості учнів основної ми розглядаємо як складову його професійно-педагогічної і фахової підготовки, що являє собою процес засвоєння ним відповідної суми знань і умінь та формування у нього особистісних якостей, які сприяють ефективній організації ним проектно-художньої творчості учнів основної школи.

Розробляючи зміст підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до організації проектно-художньої творчості учнів основної школи ми надавали перевагу індивідуально-творчій освіті, що створює умови для виявлення і формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя трудового навчання здатного організувати, керувати, коригувати діяльність учнів, які є суб'єктами власної творчої діяльності; сприймати необхідність створення умов співтворчості з учнями; усвідомлювати рівень власної творчої діяльності; сприймати, розуміти і творити моральні і духовні цінності.

У структурі підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до організації проектно-художньої творчості виділяємо такі компоненти: особистісно-мотиваційний, теоретичний, практичний, які відображаються у *психолого-педагогічному, проектно-технічному, художньо-естетичному, конструктивному, організаційному, комунікативному* аспектах.

Сутність особистісно-мотиваційного компонента підготовки полягає у тому, як співвідносяться особисті установки вчителя з головною метою проектно-художньої творчості школярів, на що спрямовані його думки, прагнення, дії.

Особистісна підготовка майбутнього вчителя трудового навчання до організації проектно-художньої творчості учнів має бути спрямована на раціональне осмислення майбутнім учителем загальнолюдських і художньо-естетичних цінностей, причетності до світу в усіх його проявах; на становлення майбутнього вчителя як суб'єкта соціальних відносин; на підготовку майбутнього вчителя трудового навчання до формування позитивної мотивації учнів до проектно-художньої творчості на основі осмислення її сутності та значення. Основними тут виступають мотиви, пов'язані зі змістом і процесом проектно-художньої творчості та мотиви, пов'язані з широкорозгалуженими соціально-комунікативними відносинами. Формувати спрямованість на організацію проектно-художньої творчості учнів у студентів – це закріплювати у них позитивне ставлення до майбутньої професійної діяльності щодо організації проектно-художньої творчості учнів, інтерес, схильність і здатність до цього, прагнення удосконалити свою кваліфікацію після закінчення вишу. Особистісно-мотиваційний компонент відображається у мотивах, цілях, установках майбутньої професійної діяльності вчителя трудового навчання щодо проектно-художньої творчості учнів основної школи.

Теоретичний компонент підготовки передбачає засвоєння майбутнім учителем трудового навчання системи наукових знань, понять про сутність та структуру проектно-художньої творчості, закономірності проектно-художньої діяльності, оволодіння теоретико-методологічними основами

побудови навчально-виховного процесу, спрямованого на формування творчої особистості учня засобами проектно-художньої творчості на основі засвоєння фундаментальних ідей концепцій, законів, закономірностей розвитку педагогічних явищ, провідних педагогічних теорій виховання та навчання. Теоретичний компонент підготовки майбутнього вчителя трудового навчання реалізується у: психолого-педагогічному, проектно-технічному, художньо-естетичному аспектах.

Психолого-педагогічний аспект підготовки озброює системою знань про людину як суб'єкт освітнього процесу, створює уявлення про закономірності цілісного педагогічного процесу, про сучасні психолого-педагогічні технології формування та розвитку творчої особистості, формує систему психологічних знань про особливості проектно-художньої творчості, зумовлені ступенем вікового розвитку учнів, про функції та зміст організації проектно-художньої творчості учнів основної школи, про дидактично обґрунтовану систему знань змісту, форм, методів, засобів проектно-художньої творчості учнів основної школи.

Проектно-технічний аспект підготовки озброює знаннями технологічних процесів і технології виготовлення виробів; знаннями про функціональні, технологічні, ергономічні, естетичні, економічні вимоги до виробів, що проектуються; знаннями з основ творчої проектної діяльності, з основ проектування і конструювання виробів тощо.

Художньо-естетичний аспект підготовки розвиває теоретичний базис для розвитку художньо-творчих умінь і навичок шляхом формування внутрішньої художньо-естетичної культури майбутнього вчителя трудового навчання, засвоєння основних положень етики і естетики, технічної естетики шляхом формування проектно-художніх знань майбутнього вчителя.

Практичний компонент підготовки передбачає формування у майбутнього вчителя трудового навчання власного досвіду проектно-художньої творчості; оволодіння вміннями організації навчально-виховного процесу з урахуванням рівня розвитку творчих можливостей учнів; усвідомлення власного рівня творчої педагогічної діяльності у процесі систематично організованої роботи з організації проектно-художньої творчості учнів основної школи; зорієнтований на оволодіння майбутнім вчителем трудового навчання основними практичними вміннями і навичками педагогічної праці організації проектно-художньої творчості учнів. Практичний компонент реалізується у наступних аспектах: конструктивному, організаційному, комунікативному.

Конструктивний аспект відображає вміння реалізувати педагогічні завдання, віднаходити оптимальні педагогічні рішення, контролювати свій психічний стан та творче самопочуття, створювати відповідні зовнішні та внутрішні умови проектно-художньої співтворчості з учнями, надавати умови для самореалізації особистості кожного учня з урахуванням його індивідуально-типологічних особливостей, проектувати навчання як простір успішного розвитку і саморозвитку кожної дитини, створювати для кожного успішну навчальну ситуацію, підтримувати розвиток універсальних умінь учнів у їх творчій діяльності, будувати власну творчу професійну діяльність.

Організаційний аспект підготовки полягає у формуванні вміння планувати та реалізовувати свою діяльність із самовиховання та самовдосконалення, формування діалектичного підходу до організації творчої навчальної діяльності учнів, умінь сприймати педагогічну задачу в її цілісності, діалектичності, здійснювати системно-комплексний підхід до її реалізації, вміння організовувати колективну творчу діяльність учнів, облаштовувати групові форми творчої навчальної діяльності, вміння обирати відповідні цілі, зміст, форми і методи навчально-виховного процесу.

Комунікативний аспект підготовки передбачає формування педагогічного мислення і стилю спілкування вчителя з учнями, колегами і батьками як творчих процесів, вміння сприймати учнів, залучати їх до активної проектно-художньої творчості, розвитку у них свідомої самоактуалізації та самокерування пізнавальними процесами, вміння застосовувати різноманітні педагогічні прийоми стимулювання інтелектуальної активності учнів при виконанні ними художнього-творчих завдань на проектування, консультувати учнів на всіх етапах проектної діяльності, вести відкритий облік проектної діяльності, допомагати учням у визначенні сценарію (задуму) проекту, у виконанні проекту, організувати загальне творче управління виконанням проекту, вміння створювати творчу атмосферу сприятливого психологічного клімату на основі принципів педагогіки співробітництва.

Основні компоненти змісту підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до проектно-художньої творчості учнів основної школи реалізуються у наступних напрямках: у процесі вивчення циклу гуманітарних та соціально-економічних дисциплін, циклу психолого-педагогічних дисциплін, циклу дисциплін фундаментальної та спеціальної підготовки. Окремо слід відзначити роль науково-дослідної роботи (курсів та дипломні роботи). Важливими напрямками підготовки майбутнього вчителя до проектно-художньої творчості учнів є педагогічна практика, а також культурно-мистецька позанавчальна діяльність.

Подальші наші наукові пошуки проблеми підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до організації проектно-художньої творчості учнів основної школи будуть спрямовані на реалізацію визначеного змісту підготовки студентів технологічних факультетів.

Використані джерела

1. Вітвицька С.С. Практикум з педагогіки вищої школи: Навчальний посіб. за модульно–рейтинговою системою навчання для студ. магістратури / С.С. Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 396 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Державні стандарти базової і повної середньої освіти (Освітня галузь "Технологія") // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – №1. – С. 1–6.
4. Кушнір В.А. Системний аналіз педагогічного процесу: методологічний аспект: [монографія за наук. ред. С.У. Гончаренка]; В.А. Кушнір – Кіровоград: КДПУ, 2001. – 348 с.
5. Педагогічна майстерність: підруч. для вищих пед. навч. закл. / [І.А. Зязюн, Л.В. Крамушенко, І.Ф. Кривонос та ін.]; за ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища школа, 1997. – 349 с.

Plutok O.V.

PREPATION OF FUTURE LABOUR TRAINING TEACHER FOR PUPILS` DESIGN AND ARTISTIC ACTIVITY

The article reveals the content and structure of future labour training teacher`s preparation for pupils` design and artistic activity, it`s organization, management, controle and coordination.

Key words: *creativity, design, artistic creativity, preparation of future labour training teacher, preparation for design and artistic activity, secondary school pupils.*

Стаття надійшла до 08.02.2011 р.